

ВАРІАТИВНИЙ ХАРАКТЕР МОВЛЕННЯ АВСТРАЛІЙЦІВ НА ПРОСОДИЧНОМУ РІВНІ

Костроміна О. В.

Національний університет «Одеська морська академія»

У роботі розглянуто особливості австралійського варіанта англійської мови, зокрема його просодичний рівень.

З'ясовано, що австралійська англійська (AusE) сполучає у своїй системі ознаки різних регіональних діалектів Великої Британії, етнокультурних діалектів автохтонних мов аборигенів, американського варіанта англійської мови, проте водночас є самостійно дієвим національним варіантом англійської мови з достатньо широкою варіативністю вживання одиниць усіх рівнів, особливо фонетичного.

Визначено статус AusE: її розглядають як варіант англійської літературної мови, подібно до AmE та BE, як «субстандартний феномен», як територіальний діалект. Австралійські лінгвісти вважають AusE самостійною національною мовою. Існує думка, що основна проблема англійської мови в Австралії – це не так проблема варіанта або діалекту, як проблема акценту, який розуміють як діалект, основні відмінності якого від мови, зокрема, відображає фонетичний рівень, особливо фонемний інвентар.

У роботі окреслено своєрідність лінгвістичної ситуації в Австралії, яка полягає у відсутності перешкод, що сприяє легкому та ефективному спілкуванню австралійців з різних куточків цієї величезної країни. Визначено, що AusE є не тільки унікальною манерою говоріння, але й особливим способом індивідуального та соціального вираження. Деякі вчені вважають, що австралійська вимова, відмінна від RP вимови, є ознакою незалежності та індивідуальності австралійців як нації.

Відповідно до поставленої мети вивчення варіативності мелодійного оформлення мовлення носіїв австралійського варіанта англійської мови у пропонованій статті досліджено акустичні характеристики висхідного та висхідно-спадного тонів. Установлено корпус експериментального дослідження, який становить 78 уривків квазіспонтанного мовлення носіїв австралійської англійської, яке вирізняється неофіційним характером і невимушеністю. Методом акустичного аналізу визначено основні інтонаційні моделі мовленнєвої поведінки австралійців.

Стверджено, що найбільш яскравою рисою австралійського акценту є просодія, яка характеризується високою частотністю вживання висхідного тону (BT) та висхідно-спадного тону (BCT) у нейтрально забарвленому мовленні. Використання цих типів часто пов'язують з інтерференцією американського і британського варіантів мови.

Ключові слова: австралійська англійська, просодичний рівень, висхідний, тон, висхідно-спадний, квазі-спонтанне мовлення, частота основного тону (ЧОТ).

Kostromina O. V. The variable character of Australian speech on the prosodic level. The article dwells on the peculiarities of Australian English, in particular its prosodic level.

It is found out that Australian English (AusE) combines in its system features of various regional dialects of Great Britain, American English, ethnocultural dialects of autochthonous aboriginal languages. However, at the same time it is an independent national variant of English with a wide variety of units of all language levels usage (phonetic in particular).

The status of AusE has been defined. It is considered as a variant of English literary language, like AmE and BE, as “substandard phenomenon”, as territorial dialect. Australian scientists consider AusE as an independent national language. There is an opinion that the main problem of the English language in Australia is the problem of accent, under which they understand a dialect, main differences of which lie in the field of phonetics, especially in phonetic inventory. The results of the investigation of various types of accents in Australia showed that a unique linguistic situation is conditioned by the absence of obstacles which contributes to easy and effective communication of Australians from different areas of this giant country.

It has been defined that Australian English is not only a peculiar speaking manner, but also a special way of individual and social expression. AusE, being independent and individual, differs from Received pronunciation (RP). However, the question of speech variety on all Australian language levels still remains unsolved and needs further study. Australian scientists unanimously state that ethnocultural and regional variation in future will increase during much deeper investigations in the given field.

Moreover, prosodic level in the investigation of Australian English is the most variable and hasn't been studied thoroughly yet.

It has been previously proved by linguists that in the Australian intonation the most frequently used tone is the Rising one in statements.

According to the purpose of the investigation of the study of variable character of melodic component in the speech of Australian English representatives, acoustic characteristics of Rising and Rising-Falling terminal tones has been

studied in the given article. 78 fragments of quazispontaneous speech of Australian English speakers, which is informal and constraint in their character, have been analysed. The main intonational models of Australian's speech behavior have been studied by acoustic method.

Thus, the conducted research allows to state that the brightest feature of Australian English Accent is prosody which is characterized by high frequency of Rising and Rising-Falling tones usage in neutral utterances. The usage of these two tones is often connected with the interference of British and American English.

Key words: Australian English, prosodic level, Rising tone, Rising-Falling tone, quazispontaneous speech, frequency.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Зацікавленість вивченням австралійського варіанта англійської мови (AusE) і в цілому національних варіантів англійської мови має низку причин. З одного боку, це всесвітня культурна «експансія» англійської мови, яка сприяє появі маловідомих її варіантів, з іншого боку, – руйнування колишніх стереотипів (відмова від виняткової переваги викладання норми RP у навчальних закладах Європи, що донедавна було типовим) [1, 179–180]. Увага до AusE у пропонованій статті викликана як суто теоретичними (маловивченість, багатогранний характер, проблема World Englishes та ін.), так і практичними (вивчення нового національного варіанта, розвиток відносин між сучасною Україною і Австралією тощо) факторами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиваючись в умовах географічної і культурної ізоляції, під впливом екстралінгвальних факторів – особливостей навколишньої природи та способу життя, контактних мов – англійська мова в Австралії набула певних характерних рис. Ці риси дають змогу визначити її статус як такого національного варіанта англійської мови, що має власний шлях розвитку, самостійно функціонує, а варіативність вживання одиниць усіх рівнів (насамперед лексичного і фонетичного) досить широка. AusE не є другорядною щодо англійської мови, як це властиво територіальним діалектам, вона не обмежена сферою побутового усного мовлення. Її використовують у державних і освітніх установах, вона є мовою засобів масової інформації та художньої літератури.

Австралія – мультилінгвальна країна. Тут розмовляють різними мовами (для 80% населення англійська є рідною мовою; інші 20% – білінгви або трілінгви, для яких англійська є другою (третьою) мовою, тобто йдеться про емігрантів з Німеччини, Італії, Греції, арабських країн, Китаю). Незважаючи на те, що вимова мешканців Австралії може бути маркована континентальним акцентом, їхнє мовлення, безперечно, залишається австралійським [15, 151].

Сучасна мовна політика Австралії забезпечує державну підтримку не тільки англійській мові, яка домінує за кількістю мовців і за тією соціальною роллю, яку вона (англійська мова) виконує, але й усім іншим мовам, розповсюдженим на території країни [5, 249; 14, 187–188].

Відстань і ізоляваність від інших країн і континентів – два головні фактори, що впливають на життя й розвиток AusE.

Учені по-різному визначають статус AusE. Він постає як варіант англійської літературної мови, подібно до AmE та BE [7], як «субстандартний феномен», як територіальний діалект [цит. за: 3, 6].

Р. Іглсон [12], Г. Гай [14] вважають AusE самостійною національною мовою. Існує думка (М. Barnard), що основна проблема англійської мови в Австралії – це не так проблема варіанта або діалекту, як проблема акценту [8, 66–71], який розуміють як діалект, основні відмінності якого від мови містяться в царині фонетики, а точніше у фонемному інвентарі. Проте це питання в сучасній англістиці недостатньо висвітлене. Просодичний рівень у дослідженні австралійського варіанта англійської мови є наразі маловивченим і найваріативнішим.

Відомо, що у сфері інтонації австралійський елемент яскраво забарвлений використанням висхідного тону у стверджувальних реченнях.

Дуже цікавим є питання акцентології в AusE. Тут також наявна певна варіативність. У деяких словах спостерігається зсув наголосу, відмінний від RP і в деяких випадках від AmE. У наш час великий вплив на AusE має американський варіант англійської мови [16, 134–141], що відбивається на всіх рівнях мовної системи, напр.: *int'ricacy*, *'anecdote*, *'realise* тощо. Акцентна структура багатьох слів в AusE детермінована впливом AmE (прямування до спрощення).

Питання про просодичну варіативність мовлення в Австралії залишається не розв'язаним і вимагає подальшого вивчення.

Формулювання мети і завдань статті. Метою пропонованого дослідження є визначення варіативного характеру мелодійного оформлення мовлення австралійців.

Матеріалом дослідження послуговували 78 фрагментів квазіспонтанного мовлення носіїв австралійського варіанта англійської мови, вилучені з програми "Grand Designes Australia", яка транслюється на телевізійному каналі "The Lifestyle Channel".

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до поставленої мети вивчення варіативності мелодійного оформлення мовлення носіїв австралійського варіанта англійської мови в пропонованій статті досліджуються акустичні характеристики висхідного та висхідно-спадного тонів, які, як показали попередні дослідження О. В. Костроміної, є найбільш частотними в GenAus (General Australian). В аналізі також урахувалися висновки дослідників щодо ролі інтенсивності та тривалості, отримані в результаті спостереження за сприйняттям інтонації в Англії і США [6] та спеціальних експериментів зі створення ефекту виділеності [13].

Необхідність установлення характерних рис висхідного та висхідно-спадного тонів в австралійському варіанті англійської мови обумовила вивчення таких акустичних показників частоти основного тону (ЧОТ), тривалості та інтенсивності:

ЧОТ: середні значення мінімумів і максимумів ЧОТ (Гц), середній інтервал висхідного руху ЧОТ (відн. од.), середній інтервал спадного руху ЧОТ (відн. од.), співвідношення інтервалів висхідного і спадного руху ЧОТ.

Тривалість: середня тривалість висхідного руху (мс), середня тривалість спадного руху (мс), співвідношення тривалості висхідного і спадного руху.

Інтенсивність: локалізація максимуму інтенсивності у висхідній або спадній частині.

Важливою частиною вивчення варіативності конфігурацій висхідного та висхідно-спадного тонів є комбінаторика, тобто комбінація показників ЧОТ, інтенсивності і тривалості.

Частотність висхідного тону (ВТ) у досліджуваному корпусі складала 35,7%. Із 78 досліджених фрагментів 25 були відібрані для акустичного аналізу.

Згідно з отриманими результатами, частотність вживання висхідного тону знижується відповідно до віку мовця. У мовленні молодого покоління ВТ трапляється в 17,4% випадків; у мовленні середнього покоління це значення становить 14,3% і в мовленні представників старшого покоління ВТ – усього 4%. Ці результати повністю суперечать більш раннім дослідженням автора [4]. Гендерний фактор підтвердив тенденцію щодо більш частотного вживання ВТ у жіночому мовленні, ніж у чоловічому.

Якщо зіставити дистрибуцію термінальних тонів серед двох гендерних груп дикторів молодого покоління, то в мовленні чоловіків відсоток використання ВТ – 7%, а в мовленні жінок – 10,4%.

Параметри ЧОТ і тривалості у ВТ визначали на підставі таких показників:

ЧОТ: середні значення мінімуму і максимуму ЧОТ (Гц), середній інтервал висхідного руху ЧОТ (пт).

Тривалість: середня тривалість наголошеного складу (мс), середня тривалість наголошеного і занаголошеного складів у багатоскладових словах (мс), співвідношення тривалості наголошеного складу до тривалості занаголошеного складу в багатоскладових словах.

Середнє значення мінімуму ЧОТ становить 205 Гц, а середнє значення максимуму – 174 Гц.

Середній інтервал висхідного руху ЧОТ – 3,8 відн. од.

Якщо порівняти середні значення мінімуму і максимуму ЧОТ у ВТ із аналогічними параметрами висхідного відрізка руху ЧОТ у складному висхідно-спадному тоні (ВСТ), то мінімум ЧОТ при ВСТ становить 194 Гц, а максимум – 167 Гц.

Таким чином, максимум ЧОТ у простому ВТ знаходиться трохи вище середнього рівня, ніж у складному ВСТ. Значення середнього інтервалу висхідного руху, однак, нижче в простому ВТ, ніж у складному ВСТ, де воно становить 2,8 пт.

Середня тривалість наголошеного складу у ВТ складала 411 мс.

У багатоскладових словах тривалість занаголошеного складу здебільшого перевищує тривалість наголошеного. У 10% тривалість наголошеного складу перевищувала тривалість занаголошеного. У 2% випадків ці показники збіглися (табл. 1).

Результати аналізу висхідно-спадного тону свідчать, що в структурі ВСТ рівень початку висхідного тону ЧОТ розташований на 17 Гц вище за рівень спадного завершення тону: середньомінімальні значення ЧОТ становлять 126 Гц і 152 Гц відповідно. Середньомаксимальний рівень ЧОТ – 134 Гц. Отримані результати наведені на рисунку 1.

Зіставлення інтервалів ЧОТ у висхідній і спадній частинах ВСТ також свідчить про більш широ-

Таблиця 1

Середня тривалість наголошеного і занаголошеного складів, співвідношення їх тривалості в багатоскладових словах

Тип складу	Частотність, %	Середня тривалість (мс)		Співвідношення тривалості
		Наголошений склад	Занаголошений склад	
наголошений < занаголошений	78	277	318	0,4
наголошений > занаголошений	12	268	171	1,2
наголошений = занаголошений	10	179		0,9

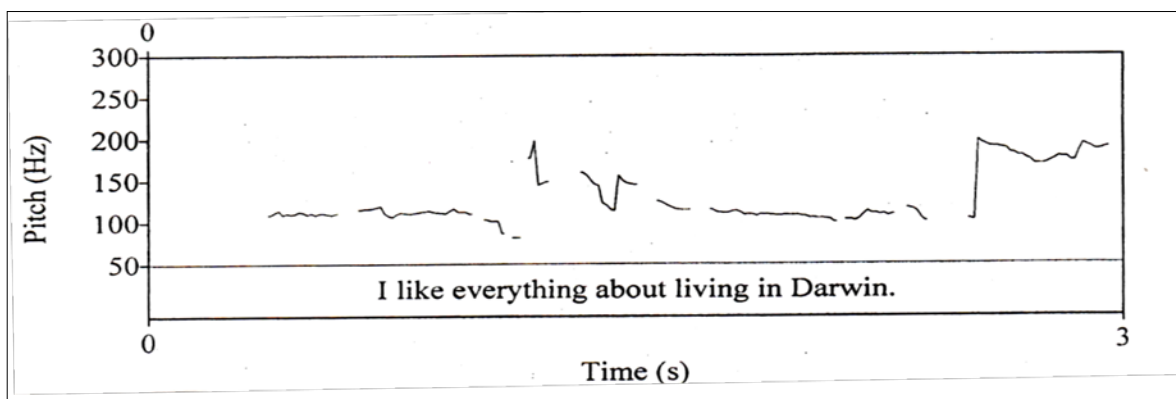

Рис. 1. Інтонोगрама фрази “I like everything about living in Darwin” (чоловік, середньої вікової групи)

кий діапазон спадного руху ЧОТ: середній інтервал висхідного руху ЧОТ склав 1,5 відн. од., а середній інтервал спадного руху ЧОТ – 1,8 відн. од. Більший інтервал спадного руху тону домінує, у решті випадків зафіксовано або підвищення інтервалу висхідного руху, або рівність інтервалів висхідного і спадного руху тону.

У групі молодого покоління, де спадний рух тону менш значний, середній інтервал підйому становить 1,6 відн. од., середній інтервал падіння дорівнює 1,3 відн. од. У випадку домінування висхідного тону середній інтервал підйому склав 1,7 відн. од., а середній інтервал спадного тону – 1,8 відн. од. При приблизній рівності інтервалів середнє значення як підйому, так і падіння склало 1,65 відн. од.

Вивчене співвідношення дає змогу стверджувати, що в середньому інтервал спадного руху тону в групі

молодого покоління нижчий за інтервал висхідного руху (1 : 2). Співвідношення інтервалу підйому до інтервалу падіння в групі представників середнього покоління становить 1,8 : 1,3. У групі представників старшого покоління співвідношення інтервалів 1,1 : 1,1 (табл. 2).

Дані аналізу щодо тривалості показують, що середня тривалість висхідної частини тону менша за тривалість спадного руху тону: середня тривалість підйому склала 171 мс, а середня тривалість падіння – 294 мс.

У 90% випадків тривалість підйому була нижча за тривалість падіння; у 8% тривалість підйому була вище тривалості падіння. У 2% випадків величини тривалості підйому і тривалості падіння різнилися незначно.

У групі, де тривалість спадного руху тону перевищувала тривалість висхідного руху, середня тривалість під-

Таблиця 2

Середні значення інтервалів висхідного і спадного руху ЧОТ та їх співвідношення в трьох групах (у відн.од.)

Група	Частотність (в %)	Середній інтервал, відн.од.		Співвідношення інтервалів
		підйом	падіння	
Молоде покоління	65	1,65	1,6	1,1
Середнє покоління	18	1,8	1,3	1,45
Старше покоління	17	1,1	1,1	1,1

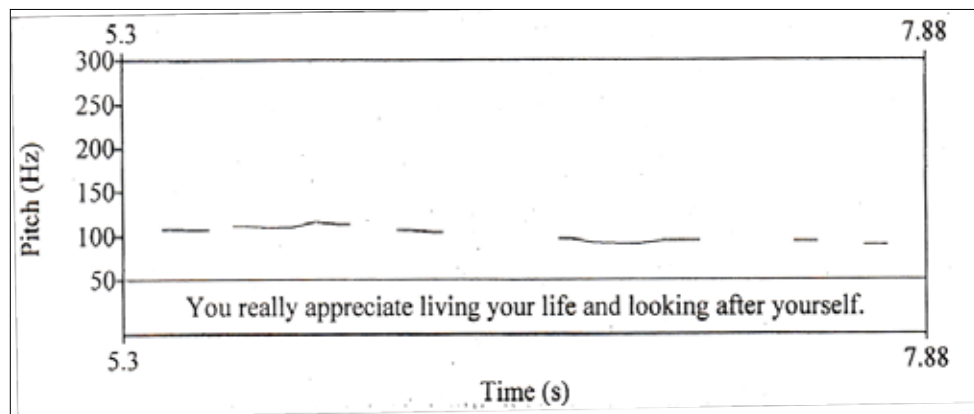

Рис. 2. Інтонोगрама фрази "You really appreciate living your life and looking after yourself" (у мовленні представника середнього покоління)

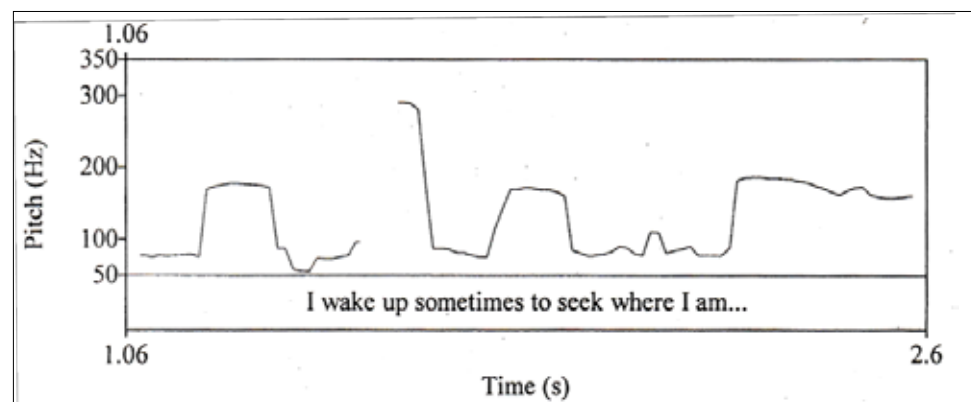

Рис. 3. Інтонोगрама фрази "I wake up sometimes to seek where I am..." (у мовленні представника молодого покоління)

йому склала 159 мс, а середня тривалість падіння дорівнювала 301 мс. У зворотному співвідношенні середня тривалість підйому склала 239 мс, а середня тривалість падіння – 198 мс. При рівній тривалості середнє значення як підйому, так і падіння – близько 274 мс.

Таким чином, отримані під час дослідження результати свідчать, що середня тривалість спадного руху тону удвічі перевищує середню тривалість висхідного руху (1 : 2).

Наступним етапом дослідження було виділення варіантів контуру висхідно-спадного тону залежно від положення максимуму ЧОТ щодо наголошеного складу. Аналіз показав, що найбільш частотні пікові показники ЧОТ припадають на перший наголошений склад (більше 57%), на ядровий склад (друга група) припадає 34% і на заядрові склади (третья група) – 9%. До першої групи зазвичай належать слова, у яких наголос падає на перший склад, тобто «пик» ЧОТ розташовується ближче до початку слова. Друга група, де відрізки висхідного і спадного руху ЧОТ значною мірою симетричні, містить велику кількість багатоскладних слів. Третя група при цьому містить різні за морфологічним складом слова й має невелику кількість прикладів для виявлення закономірності.

При аналізі сполучення ЧОТ та інтенсивності напрям руху ЧОТ та інтенсивність збіглися в 69% випадків, а різноспрямований рух у 31% від загальної кількості прикладів вживання ВСТ.

Подібна розбіжність руху, як уже зазначалося, може бути компенсаційним явищем у тих випадках, коли наголос слабко виражений лише за допомогою ЧОТ, і інтенсивність допомагає виділити наголошений склад у потоці мовлення. Однак у деяких випадках інтенсивність має кілька «пиків», які можуть як збіга-

тися, так і не збігатися з максимальними показниками ЧОТ, а також можуть як впливати, так і не впливати на загальне сприйняття тону. Також максимума інтенсивності залежать і від звукового складу слова, а саме від наявності в ньому глухих (сильних) приголосних.

Сполучення ЧОТ і тривалості в досліджуваному корпусі показало, що у більшості випадків (67%) тривалість спадного руху перевищує тривалість висхідного руху ЧОТ; у 20% випадків тривалість підйому перевищувала тривалість падіння; і в 13% обидва відрізки приблизно збігалися за тривалістю.

У досліджуваному матеріалі були зафіксовані приклади згладженого контуру ЧОТ, як наприклад, у мовленні представників молодого і середнього покоління (рис. 2, 3)

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що найбільш яскравою рисою австралійського акценту є просодія, яка характеризується високою частотністю вживання висхідного тону (ВТ) та висхідно-спадного тону (ВСТ) у нейтрально забарвленому мовленні. Використання цих типів часто пов'язують з інтерференцією американського і британського варіантів мови.

Висхідно-спадний термінальний тон є третім за вживаністю тоном, поступаючись висхідному та рівному тонам.

Найбільш характерними акустичними рисами складного ВСТ виявився високий рівень початку висхідного руху ЧОТ порівняно з рівнем завершення спадного руху тону; велика інтенсивність і тривалість спадного руху тону. До особливостей ВСТ можна віднести також плавний характер руху ЧОТ. Проте така модель менш частотна в мовленні австралійців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абызов А. А. Фонетические характеристики английской компрессированной речи (на материале канадского варианта английского языка) : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Иваново, 2005. 242 с.
2. Бродович О. И. Диалектная вариативность английского языка : аспекты теории. Ленинград : ЛГУ, 1988. 193 с.
3. Егорова О. А. Интонационные особенности женской разговорной речи (на материале австралийского варианта английского языка) : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : 10.02.04. Иваново : ИВГУ, 2008. 22 с.
4. Костроміна О. В. Соціофонетичні особливості австралійського варіанта англійської мови (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі спонтанного мовлення) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2015. 19 с.
5. Ощепкова В. В. Язык и культура Великобритании, США, Канады, Австралии, Новой Зеландии. Москва–Санкт-Петербург : ГЛОССА/КАРО, 2006. 336 с.
6. Петренко А. Д. Социолингвистическая вариативность национального языка как целостной структуры. Севастополь : Украинский морской институт, 2009. 182 с.
7. Шахбагова Д. А. Фонетическая система английского языка в диахронии и синхронии (на материале британского, американского, австралийского, канадского вариантов английского языка). Москва : Фоллис, 1992. 283 с.
8. Barnard M. A History of Australia. Sydney : Currawong, 1962. 186 p.
9. Bradley D. Regional Dialects in Australian English Phonology. *Australian English: The Language of a New Society II*. St. Lucia, Queensland : University of Queensland Press, 1989. P. 260–270.
10. Cassidy S., Cox F., Mannell R., Palethorpe S. Proceedings of the 10th Australian International Conference on Speech Science and Technology, December, Sydney. Sydney, Australia : Macquarie University, 2004. P. 35–42.
11. Cox F., Palethorpe S. An Illustration of the IPA : Australian English. *Journal of the International Phonetic Association*. 2007. No. 37. P. 341–350.
12. Eagleson R. D. The Evidence for the Existence of Social Dialects in Australian English. *Australia Tasks: Essays on the Sociology of Australian Immigrant and Aboriginal languages*. Canberra : Australian University Press, 1967. P. 7–27.
13. Grabe E. Quantitative Modelling of Intonational Variation. *Proceedings of Speech Analysis, Synthesis and Recognition in Technology, Linguistics and Medicine*. Poland, 2005. P. 45–57.
14. Guy G. R. Australia. *English Around the World: Sociolinguistic Perspectives*. Cambridge : CUP, 1991. 213 p.
15. Johnson K. *Speech Perception without Speaker Normalization: An Exemplar Model I I Talker Variability in Speech Processing*. San Diego : Academic Press, 1997. P. 145–165.
16. Lehiste I. *Suprasegmentals*. Cambridge, MA : MIT Press, 1970. 196 p.
17. McArthur T. *Oxford Guide to World English*. Oxford : OUP, 2003. 501 p.